

การพัฒนาผู้เรียนในเชิงพุทธปัญญาบูรณาการกับศาสตร์การสอนสมัยใหม่
DEVELOPING STUDENTS IN BUDDHIST WISDOM INTEGRATED
WITH MODERN TEACHING PEDAGOGY

¹พระปลัดภักตร์วัฒน์ สีลเตโช (โพนสิงห์)

¹PhraPalad Pakrawat Silatejo (Phonsing)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹cheerzaa22@gmail.com

Received : February 6, 2023; **Revised** : March 28, 2024; **Accepted** : April 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในเชิงพุทธปัญญาบูรณาการกับศาสตร์การสอนสมัยใหม่ โดยใช้หลักปัญญา 3 ประการ ประกอบด้วย 1) สุตมยปัญญา ปัญญาได้จากฟังข้อมูลเพื่อประกอบพิจารณา 2) จินตามยปัญญา ปัญญาได้จากการคิดวิเคราะห์ตรองความเป็นเหตุเป็นผล 3) ภวานามยปัญญา ปัญญาที่ได้จากการเจริญสติพิจารณา โดยบูรณาการกับศาสตร์การสอนสมัยใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน สร้างสรรค์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจในเนื้อหา และหาแนวทางปรับปรุงเพื่อให้เกิดนวัตกรรมการศึกษา รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อยกระดับการศึกษาให้ผู้เรียน

คำสำคัญ: การพัฒนาผู้เรียน, พุทธปัญญา, ศาสตร์การสอนสมัยใหม่

Abstract

The objective of this article is to present the concept and approach of Developing students in Buddhist wisdom integrated with modern teaching pedagogy, by using 3 principles of Panya: 1) Sutamaya-pañña, wisdom acquired from listening to information for consideration 2) Jintamaya-pañña, wisdom derived from analytical thinking and contemplation, and 3) Bhavanamaya-pañña, wisdom

¹อาจารย์ ดร., ศูนย์การศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

derived from mindful consideration. The important principles of learning integrated with with modern teaching pedagogy in accordance with the content being taught. Encouraging the learners to learn, acquiring and understanding the content and finding ways to originate the new educational innovations in order to further enhance the education of learners.

Keywords : Developing students, Buddhist wisdom, Modern teaching pedagogy

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กอปรกับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุขสอดคล้องกับประเทศไทยต้องการที่จะพัฒนาประเทศให้เทียบเท่ากับนานาชาติ และการที่จะพัฒนาประเทศได้นั้นต้องอาศัยระบบการศึกษา เพราะการศึกษาสร้างคนและคนสร้างชาติ ผู้ที่จะขับเคลื่อนการศึกษานั้นก็คือครูจะต้องเป็นครูยุคใหม่ โดยครูยุคใหม่จะต้องปรับวิธีการเรียนการสอน นำศาสตร์การสอนสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ โดยแนวทางการสอนโดยนวัตกรรมการสอนสมัยใหม่ แต่การพัฒนาตนเอง จำต้องมีแหล่งความรู้ ดังนั้นพุทธญาณวิทยาที่ว่าด้วยความรู้อย่างพุทธปรัชญา คือการฟัง คิด และอบรมตนพระพุทธร่องค์ทรงระบುವัชต์เจน ในพระไตรปิฎกว่าแหล่งความรู้ มีอยู่ 3 แหล่งคือ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) 1) จินตามยปัญญา ปัญญาสำเร็จด้วยการคิด การหาเหตุผล การอ่านอย่างใคร่ครวญ ตริตรองเหตุผลด้วยตนเอง เป็นกระบวนการของโยนิโสมนสิการ พิจารณาด้วยอุบายอันแยบคายตลอดจนวิเคราะห์ วิจารณสืบสวนสอบสวนหาต้นเหตุ แยกแยะให้เหตุปัจจัยต่างๆ 2) สุตมยปัญญา ปัญญาสำเร็จด้วยการฟัง การฟังนี้รวมความถึงความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนเทียบได้กับความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ทางอินทรีย์ และ 3) ภวานามยปัญญา ปัญญาสำเร็จด้วยการอบรม ให้เข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกิดความซาบซึ้ง ทราบโดยฉับไว สามารถลงมือปฏิบัติแล้วได้ผลอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษายุคปัจจุบันที่พัฒนาไปอย่างก้าวกระโดดดังนั้นจึงต้องรับรู้ เรียนรู้และเตรียมพร้อมในการจัดการศึกษาโดยศาสตร์การสอนสมัยใหม่ ที่มีลักษณะที่นำเสนอแนวคิดและเทคนิคใหม่ในการสอนและการเรียน ซึ่งเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและ

ความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเน้นการใช้เทคโนโลยีและการสร้างสรรค์ความรู้ให้กับผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ศาสตร์การสอนสมัยใหม่ยังเน้นการใช้เทคนิคที่เปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อม โดยการสร้างสรรค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยีตลอดจนการสร้างบรรยากาศเรียนรู้ ศาสตร์การสอนสมัยใหม่เน้นการให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป้าหมายคือการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทความนี้จะนำเสนอการได้มาซึ่งความรู้ทั้ง 3 วิธีนี้ ที่ผู้เขียนต้องการตั้งไว้เป็นประเด็น กระบวนการพัฒนาตนเองในรูปแบบของพุทธปัญญาบูรณาการกับศาสตร์การสอนสมัยใหม่ ดังต่อไปนี้

พุทธปัญญาเพื่อการพัฒนาตน

ขึ้นชื่อว่ามนุษย์ย่อมเป็นผู้ฝึกได้ พัฒนาได้ แม้จะแบ่งลักษณะสูงต่ำของปัญญาไว้ 4 ระดับ จำพวก คือ 1) อุคฆมมัตถัญญู ผู้มีปัญญาเปรี๊ยะปราด 2) วิบจิตถัญญูผู้มีปัญญา 3) เนยยะ ผู้มีปัญญาน้อย 4) ปทปรมะ ผู้ด้อยปัญญา อนึ่ง บุคคลจำพวกใดต้องอาศัยความรู้ในการพัฒนาปัญญาของตนเอง ลักษณะการพัฒนาตนเองในพระพุทธศาสนา หลักธรรมหลายๆ ข้อ สามารถนำมาปรับใช้เพื่อการพัฒนาตนเองได้ เช่น ศีล สมาธิ ปัญญา หรือ ไตรสิกขา ผู้มีศีลยอมพัฒนา กาย วาจาของตนได้ดี ผู้มีสมาธิยอมพัฒนาจิตของตนใจได้ดี ผู้มีปัญญายอมพัฒนาองค์ความรู้ของตนได้ดี หรือหมวดธรรมว่าด้วยทางแห่งความสำเร็จ อิทธิบาทสี่ ฉันทะ พอใจที่จะพัฒนาตน วิริยะ เพียรชวนขวนขวายหาทางพัฒนาตน จิตตะ เอาใจใส่การพัฒนาตน วิมังสา ทบทวนหวนนึกเพื่อพัฒนาตน ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงตัวอย่างพอสังเขปของหมวดธรรมในพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อการพัฒนาตนเองได้ แต่การพัฒนาตนเอง จำต้องมีแหล่งความรู้ ดังนั้นพุทธญาณวิทยาที่ว่าด้วยความรู้อย่างพุทธปรัชญา คือการฟัง คิด และอบรมตนพระพุทธร่องค์ทรงระบุไว้ชัดเจน ในพระไตรปิฎกว่าแหล่งความรู้ มีอยู่ 3 แหล่งคือ (มหาจุฬาลงการณราชวิทยาลัย, 2539) 1) จินตามยปัญญา ปัญญาสำเร็จด้วยการคิด การหาเหตุผล การอ่านอย่างใคร่ครวญ ตริตรองเหตุผลด้วยตนเอง เป็นกระบวนการของโยนิโสมนสิการ พิจารณาด้วยอุบายอันแยบคายตลอดจนวิเคราะห์ วิจาร์ณสืบสวนสอบสวนหาต้นเหตุ แยกแยะให้เหตุปัจจัยต่างๆ 2) สุตมยปัญญา ปัญญาสำเร็จด้วยการฟัง การฟังนี้รวมความถึงความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนเทียบได้กับความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ทางอินทรีย์ 3) ภวานามยปัญญา ปัญญาสำเร็จด้วยการอบรม ให้เข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกิดความซาบซึ้ง ทราบโดยฉับไว สามารถลงมือปฏิบัติแล้วได้ผลอย่างแน่นอน ซึ่งปัจจุบันนิยมกันในรูปแบบการอบรมจิตใจตามแนวสมณะและวิปัสสนา (ชัยวัฒน์ อัตพัฒน, 2555) การได้มาซึ่งความรู้ทั้ง 3 วิธีนี้เอง ที่ผู้เขียนต้องการตั้งไว้เป็นประเด็น กระบวนการพัฒนาตนเองในรูปแบบของพุทธปัญญาไม่ว่าช่องทางกระบวนการรับรู้จะมาจากช่องทางใด ทางอายตนะทั้งหกทางการผุดคิดได้เอง ทางการพินิจพิเคราะห์ไตรตรองปัญหา แต่สุดท้ายแล้วกระบวนการพัฒนาความรู้ปัญญาให้ตนเองในระบบของพุทธปรัชญา ก็สรุปลงอยู่ในกระบวนการของจินตะ (คิด) สุตตะ (ฟัง) ภวานา (พินิจ)

ดังนั้น ปัจจัยที่จะเป็นบ่อเกิดของปัญญามี 3 ทาง (ที.ปา. (ไทย) 11/43/271.) คือ 1) สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง 2) จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด 3) ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการอบรม

1. สุตมยปัญญา หมายถึง ปัญญาที่เกิดจากการฟัง ได้แก่ ปัญญาที่เกิดจากการฟังมาจากผู้อื่น เช่น การศึกษาเล่าเรียนจากครู จากการอ่านหนังสือ จากการฟังบรรยายในการทัศนศึกษา ปัญญาประเภทนี้ มีการพยายามแสวงหากันมากในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดมีขึ้นแก่คนในประเทศชาติของตน มีปรากฏให้เห็นได้ทั่วไปทั้งโลก เห็นได้จากการสร้างสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ ในแต่ละชาติมากขึ้น มีการผลิตหนังสือตำราเรียน ตลอดถึงการจัดให้มีโฮสเทลทัศนศึกษาโฮสเทลศูนย์ปรภรณ์ขึ้นมากมาย

ดังนั้น สุตมยปัญญา จึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาตนเองและสังคมชาติ ผู้มีปัญญาประเภทนี้ เมื่อได้รับการศึกษาดี จนจบปริญญาในระดับต่าง ๆ แล้ว สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาปัจจัยสี่ เอาไปประกอบอาชีพ เอาปัญญาระดับนี้มาแก้ปัญหาเรื่องการดำรงชีวิต แก้ปัญหาสังคมประเทศชาติ ตลอดถึงเอาไปสมัครงานเป็นราชการทหาร ตำรวจ เป็นครูอาจารย์เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้องและป้องกันเหตุร้ายทั้งหลายที่มีอยู่รอบตัวเรา มนุษย์มีความจำเป็นที่ต้องแสวงหาปัญญาชนิดนี้ และเป็นปัญญาที่ทำให้เกิดขึ้นได้ไม่ยากนักในสมัยปัจจุบันนี้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ฟังด้วยดี ย่อมได้ปัญญา” (ส.ส. (ไทย) 15/845/213.)

คุณภาพของการฟังด้วยดีก่อให้เกิดปัญญาได้อย่างไร โดยคราวที่พระพุทธองค์เสด็จออกประกาศพระธรรมจักรและตรัสสอนเรื่อง มัชฌิมาปฏิปทา อริยมรรคมีองค์ 8 และอริยสัจ 4 แก่ปัญจวัคคีย์เป็นพวกแรกนั้น พระโกลนทัณฺเฑาะว์ได้เกิดธรรมจักขุหรือดวงตาเห็นธรรมได้กล่าวว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งปวงล้วนมีความดับไปเป็นธรรมดา” พระพุทธองค์ทรงอุทานว่า “ผู้เจริญทั้งหลาย โกลนทัณฺเฑาะว์ได้รู้แล้วหนอ ผู้เจริญทั้งหลาย โกลนทัณฺเฑาะว์ได้รู้แล้วหนอ” (ส.ม. (ไทย) 19/1081/595-596.) พระโกลนทัณฺเฑาะว์ได้บรรลุโสดาปัตติมัคคญาณเป็นครั้งแรกจากการได้ฟังพระพุทธองค์ตรัสสอนเพียงครั้งเดียว การฟังด้วยดีเพื่อให้เกิดปัญญานั้น หมายถึงว่า ต้องฟังด้วยความตั้งใจ ด้วยจิตที่ตั้งมั่นมีความศรัทธาแก่ผู้สอน และต้องมีการสังสมจึงจะเกิดปัญญาขึ้นได้คุณสมบัติของผู้มีปัญญาจากการสังสมสุตะ ทำให้เป็นผู้ที่มีความรู้มาก เป็นผู้คงแก่เรียนเป็นที่รักที่พอใจและเคารพของผู้อื่น เรียกผู้นั้นว่า “พหูสูต ทรงสุตะ สังสมสุตะ เป็นผู้ที่ได้ฟังมากซึ่งธรรมทั้งหลาย ที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วน แล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ขึ้นใจแทงตลอดดีด้วยทิวฏฐิ” (อง.ป.ล.จก. (ไทย) 22/87/155.) คือ มีความเข้าใจได้ลึกซึ้ง และสามารถถ่ายทอดได้ดีได้ครบถ้วน ด้วยความเห็นที่ถูกต้อง ความรู้ที่ว่านี้สามารถนำมาพัฒนาตนเองและสอนผู้อื่นให้รู้ตามได้อีกด้วย

คุณสมบัติที่ทำให้ควรได้ชื่อว่า เป็นพหูสูต ผู้คงแก่เรียน ผู้มีความรู้มาก มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1) พหูสูตา ฟังมาก คือได้เล่าเรียนสดับฟังไว้มาก 2) ธตา จำได้ คือจับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความได้แม่นยำ 3) วจสาปริจิตา คล่องปาก คือ ท่องบทหรือใช้พูดอยู่เสมอจนแคล่วคล่องชัดเจน 4) มนสาอนุเปกขิตา เฟื่องชื่นใจ คือ ใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนเจนใจ นึกถึงครั้งใด ก็ปรากฏ

เนื้อความขึ้นสว่างชัดเจนทันที 5) ทิฏฐิยา สุปฏิวิทธา ขบคิดได้ด้วยทฤษฎี หรือแทงตลอดดีด้วยทิฏฐิ คือ มีความเข้าใจลึกซึ้ง มองเห็นประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา ทั้งในแง่ความหมายและเหตุผล (อง.ปญจก. (ไทย) 22/87/84)

2. จินตามยปัญญา หมายถึง ความรู้ที่สำเร็จจากการใช้ความคิดหรือการคิดอย่างเป็นกระบวนการ หรือเป็นการคิดแบบมีเหตุผล แล้วน้อมนำธรรมนั้นไปพิจารณาไตร่ตรอง ใคร่ครวญ หรือในทางพระพุทธศาสนาเรียกวิธีคิดแบบนี้ว่าเป็นการคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือลักษณะของผู้ที่ความคิดโดยแยบคายนั้น “จะเป็นผู้ที่มีความตรึกตรอง พง์พินิจเพราะผู้มีปัญญา พง์พินิจ แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ประเสริฐกว่าผู้มีปัญญาทราวม ไม่มีจิตตั้งมั่น ที่มีชีวิตอยู่ตั้ง 100 ปี” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/111/65.)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2525) ได้ประมวลและวิเคราะห์วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ การคิดอย่างมีวิธีถูกวิธี (อุบายมนสิการ) คิดถูกทาง (ปถมนสิการ) คิดค้นหาสาเหตุ คิดอย่างมีเหตุผล (การณมนสิการ) คิดให้เกิดผล (อุปบาทกมนสิการ) ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกอรรถกถาและฎีกาไว้ว่ามี 10 วิธี ได้แก่ 1) คิดแบบสวาทาเหตุ หรือ คิดแบบอิตถีปัจจยตา ซึ่งก็แยกย่อยออกเป็นคิดแบบปัจจยสัมพันธ์ และคิดแบบสออสวน 2) คิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หรือสมัยใหม่เรียกว่า คิดแบบวิเคราะห์ 3) คิดแบบสามัญลักษณ์ หรือ คิดแบบรู้เท่าทันธรรมตา 4) คิดแบบอริยสังหรือ คิดแบบแก้ปัญหา 5) คิดแบบอรรถสัมพันธ์ เป็นการพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหลักการกับความมุ่งหมาย 6) คิดแบบคุณโทษและทางออก 7) คิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม 8) คิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม 9) คิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน 10) คิดแบบวิภาษวิทยา

ปัญญาที่เกิดจากการคิดนี้ เป็นปัญญาที่เกิดจากการพบเห็นเรื่องราวที่ประสบมาแล้วคิดหาเหตุและผลด้วยปัญญาของตนเอง การคิดอย่างเป็นกระบวนการนี้ต้องใช้จิตที่เป็นสมาธิหรือจากการ พง์พินิจนั่นเอง ด้วยกระบวนการความคิดที่เป็นระบบจึงมีการสั่งสม ส่งผลทำให้ผู้นั้นเป็นผู้มีความคิดที่แยบคาย คิดตามเหตุผลตามสภาวะที่เกิดขึ้นจริง และใช้ปัญญานี้้นำประสบการณ์ในการ ดำเนินชีวิตนั้นมาคิด พิจารณา เล็งเห็นถึงคุณค่า ประโยชน์และโทษจากเรื่องราว นั้น ๆ จะทำให้เกิด ปัญญาที่สามารถไตร่ตรองถึงสภาวะธรรมอันเหมาะสม นี่จึงเป็นคุณสมบัติของจินตามยปัญญา

3. กาวนามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการภาวนา) ได้แก่ปัญญาของผู้เข้าสมาบัติ เกิดมีได้ ด้วยการเจริญสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน การเจริญสมถะ ทำให้บรรลุฌานสมาบัติ 8 ปัญญาของท่านผู้เข้าสมาบัติ 8 ชั้นใดชั้นหนึ่งนี่เองเป็นกาวนามยปัญญาที่เกิดจากสมถภาวนาการ เจริญวิปัสสนาทำให้บรรลุอริยมรรคอริยผล ปัญญาของพระอริยบุคคลผู้เข้าผลสมาบัติเป็น กาวนามยปัญญาที่เกิดจากวิปัสสนาภาวนา วิธีการเจริญสมถะ ได้แก่การเจริญกัมมัฏฐาน 40 อย่าง ใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ 1) กสิณ 10 2) อสุภะ 10 3) อนุสสติ 10 4) อัปมัณญา 4 5) อาหारेปฏิกุศล สัตถุญา 6) จตุธาตวัญฐาน 7) อรูป 4 วิธีการเจริญวิปัสสนา ได้แก่การบำเพ็ญวิสุทธิ 7 ให้บริบูรณ์

ปัญญานี้มีความจำเป็นมากในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการพึ่งตนเอง เพราะทำให้ ได้ความสงบสุขด้านจิตใจ จนถึงความดับทุกข์ในที่สุด ต้องอาศัยปัญญาที่เกิดจากการเจริญภาวนา เป็นปัญญาที่เกิดขึ้นได้จากการสัมผัสต่อสิ่งทั้งหลาย ด้วยตัวของเราเอง เปรียบเหมือนการที่เราไป จับไฟแล้วรู้ซึ่งถึงความร้อนของมัน เพราะได้จับต้องด้วยตัวของเราเอง ความรอบรู้และความรู้สึกที่

เกิดจากการลงปฏิบัติ ซึ่งผ่านขั้นตอนการลองผิดลองถูกของผู้ปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ นี้จัดเป็น ภาวนามยปัญญาการที่เราฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ผ่านการลองผิดลองถูกจนมีความ คล่องแคล่วในอารมณ์ทั้งปวงทั้งที่น่าพอใจ และที่ไม่น่าพอใจ จนในที่สุดเรารู้จักอารมณ์เหล่านั้น อย่างชัดเจน รู้เท่าทัน ความโลภความโกรธ ความหลง ที่จรมาสู่จิตเรา เราไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลงไป ตามอารมณ์เหล่านั้น เป็นปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ตรง อันเป็นผลมาจากการลงมือฝึกปฏิบัติ จนรู้แจ้งประจักษ์ชัดในสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งปวง ล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ตาม ความเป็นจริงของกฎธรรมชาติ ไม่มีตัณห์ถึอตัณห์ให้เกิดทุกข์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่าง ในโลก”

ศาสตร์สมัยใหม่ที่เชื่อมโยงศาสตร์การสอนสมัยใหม่

ศาสตร์สมัยใหม่

ศาสตร์สมัยใหม่แบ่งความหมายออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ คือ 1) ข้อเท็จจริง หรือกฎที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ 2) สาขาวิชา หรือสาขาความรู้ต่าง ๆ เช่น เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา เกษตรศาสตร์ และ วิศวกรรมศาสตร์ และ 3) กระบวนการ รวมทั้ง กิจกรรมที่ทำให้ได้ความรู้ที่ทดสอบได้ ขอบเขต “วิทยาการ หรือศาสตร์สมัยใหม่” ที่สำคัญ 3 ศาสตร์ใหญ่ คือ 1) วิทยาศาสตร์ (Natural Science) 2) สังคมศาสตร์ (Social Science) และ 3) มนุษย์ ศาสตร์ (Humanities Science) การตีความเกี่ยวกับวิทยาการศาสตร์สมัยใหม่ หรือ ความรู้ ใหม่ หรือ ศิลป วิทยาการแบบใหม่ “ที่แปลว่าความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ค้นพบใหม่ และกฎที่จัดไว้ อย่าง เป็นระบบแบบใหม่” แต่พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2553) นิยามไว้ว่า “ศาสตร์” คือ ระบบการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

ความหมายของวิทยาการศาสตร์สมัยใหม่ วิทยาการ (Sciences) คือ ความรู้แขนงต่าง ๆ เช่น ปัจจุบันวิทยาการต่าง ๆ ล้ำ หน้าไปมาก บางครั้งเรียกว่า ศิลปวิทยาการ ซึ่งมีความหมาย สอดรับกับคำว่า “ศาสตร์” ที่แปลว่าความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง และกฎที่จัดไว้อย่างเป็น ระบบ อันได้แก่ ระบบวิชาความรู้และมักใช้ประกอบหลังคำอื่น เช่น วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ มนุษยศาสตร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) อธิบายความหมาย “ศาสตร์” ไว้ว่าเป็นระบบการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์ นั้นย่อมแสดงว่าศาสตร์จะต้องมี วิธีการแสวงหาความรู้โดยใช้วิธีการทาง วิทยาศาสตร์ และได้องค์ความรู้มาจากวิธีการนั้น (พระ ธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิต โต), 2553) แต่นักวิชาการต่างประเทศหลายท่านอธิบายว่า “ศาสตร์” (Science) คือ ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง และกฎที่จัดวางไว้อย่างเป็นระบบ หรืออีกนัย หนึ่งคือสาขาวิชา หรือสาขาความรู้ต่าง ๆ หรือเป็นกระบวนการที่เป็นกิจกรรมของมนุษย์ที่จะ ก่อให้เกิด ความรู้ “ศาสตร์” อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) ศาสตร์บริสุทธิ์ (Pure Science) ที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ ในธรรมชาติเพื่อให้เกิดความรู้ และ 2) ศาสตร์ประยุกต์ (Applied Science) ที่ศึกษาปรากฏการณ์ในธรรมชาติเช่นกัน แต่มุ่งนำความรู้ที่ได้มาใช้เพื่อสนอง ความ ต้องการและเป็นประโยชน์ของมนุษย์เป็นสำคัญ ดังนั้น วิทยาการ หรือ “ศาสตร์” (Science) แบ่ง ความหมายออกเป็น 3 ลักษณะ ใหญ่ คือ 1) ข้อเท็จจริง หรือกฎที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ 2)

สาขาวิชา หรือสาขาความรู้ต่าง ๆ เช่น เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา เกษตรศาสตร์ และ วิศวกรรมศาสตร์ และ 3) กระบวนการ และกิจกรรมที่ทำให้ได้ความรู้ที่สามารถทดสอบได้ (รัตนะ บัวสนธ์, 2552) เมื่อกล่าวถึงศาสตร์ต่าง ๆ ในความหมายที่ 2 นั้น มีนัยที่สอดคล้องกับ ศาสตร์ต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าได้เคยศึกษาเมื่อครั้งที่พระองค์เป็นดำรงสถานะเป็นสิทธัตถะ กุมาร กล่าวคือ ไตรเพทศาสตร์ สรีรศาสตร์ สังขยาศาสตร์ (คณิตศาสตร์) สมมติศาสตร์ นิสิตศาสตร์ วิเสสิกศาสตร์ (วิชาจัดการ) โขติยศาสตร์ (ทำนายเหตุการณ์ทั่วไป) คันธัพพ ศาสตร์ (พ่อนรำและดนตรี) ติกิจฉศาสตร์ (แพทย์ศาสตร์) ปุรณศาสตร์ (โบราณคดี) ศาสนศาสตร์ โหราศาสตร์ มายาศาสตร์ เหตุศาสตร์ วันตศาสตร์ (วิชาคิด) ยุทธศาสตร์ (วิชาการรบ) ฉันทศาสตร์ และลักษณะศาสตร์ (วิชาดูลักษณะคน)

ขอบเขตวิทยาการศาสตร์สมัยใหม่ คือ ความรู้ สาขาวิชา หรือสาขาความรู้ต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ศาสตร์ใหญ่ คือ 1) วิทยาศาสตร์ (Natural Science) ที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ธรรมชาติ ในส่วนที่เกี่ยวกับสรรพสิ่งต่าง ๆ เช่นชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ และดาราศาสตร์ 2) สังคมศาสตร์ (Social Science) มุ่งศึกษาพฤติกรรม ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือปรากฏการณ์เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เช่น สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และ 3) มนุษย์ศาสตร์ (Humanities Science) ศึกษาปรากฏการณ์ของมนุษย์ในส่วนที่เป็นบุคคล ในเรื่องคุณค่า ความงาม ความสุนทรีย์ การใช้เหตุผล เช่น ภาษา วรรณกรรม ศิลปะ และดนตรี ศาสตร์สาขามานุษยวิทยาและสังคมวิทยาแม้เน้นโลกธรรมชาติน้อยกว่าโลก ความหมายเป็นอย่างมาก แต่วิธีหาความรู้กลับวนเวียนถกเถียงมาอย่างยาวนานอยู่ระหว่าง ความเป็น ศาสตร์ หรือศาสตร์ ส่วนในทางปฏิบัติยิ่งแยกขั้วทางความคิดและแยกค่าย ทางการทำงาน ซ้ำยังมีการตอกย้ำให้แบ่งแยกกันกว้างมากขึ้นด้วยกระบวนการจัด ระเบียบทางสังคมในโลกของวงวิชาการที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Academic Professionalization) ซึ่งถึงแม้จะเอื้อต่อการสร้างความก้าวหน้าในสายสาขาวิชา แต่จำกัด เรื่องการรับรู้และการศึกษาโลก และด้วยข้อจำกัดดังกล่าว ทำให้มีข้อเรียกร้องให้ขจัด ข้อจำกัดการศึกษาทางสหวิทยาการ พหุวิทยาการ หรือการก้าวข้ามวิทยาการ (Interdisciplinary, Multidisciplinary, or Transdisciplinary) แต่จากการปฏิบัติทำให้เห็นว่าไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะทุกศาสตร์มีฐานคติมากมายที่เป็นอุปสรรคพร้อมบดบังการเข้าใจ โลกจากฐานคิดแบบอื่น ๆ และพัฒนาการดังกล่าวทำให้เรียกร้องให้ถอนรากถอนโคนสห วิทยาการ และพหุวิทยาการ หรือ ให้ก้าวข้ามวิทยาการยิ่งกว่าเดิม คือการเสนอให้มีการ ทบทวนภววิทยาของยุคสมัยใหม่ และภววิทยาพื้นฐานที่สุดของศาสตร์สมัยใหม่ก็คือ การ แบ่งแยกโลกธรรมชาตออกจากโลกของความหมาย (จันทน์ เจริญศรี, 2563) วิทยาศาสตร์ นั้นแสวงหาความรู้จากธรรมชาติและจากกฎธรรมชาติที่มีอยู่ภายนอกตัวมนุษย์ (มุ่งเน้นทาง วัตถุหรือสสาร) ขาดความสนใจเรื่องศีลธรรม เรื่องความดีความชั่ว สนใจเพียงค้นคว้าเอาความจริงมาตีแผ่ให้ประจักษ์เพียงด้านเดียวเช่น วิทยาศาสตร์พบเรื่องการระเบิด แต่ควร ระเบิดอะไรและไม่ควรระเบิดอะไร ไม่อยู่ในขอบข่ายของ วิทยาศาสตร์ ดังนั้นการค้นพบทาง วิทยาศาสตร์จึงมีทั้งคุณอนันต์และมีโทษมหันต์ (พิมพิลย์ หงษา คำ, 2561) การมีปัญญาต้องรู้ปรัชญา พระพุทธศาสนา ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ในทางปรัชญาเป็นปรัชญาทางความคิด ตรรกวิทยา และ

เปรียบเทียบนวนิยายเกี่ยวกับปัญญาและอารมณ์ ส่วนพระพุทธศาสนา สร้างความหมาย สร้างคุณค่าของปัญญาทำให้เกิดโลกีย์ปัญญาหรือโลกุตระปัญญา และ ปัญญากับการพันทุกข์ ในทางภาษาศาสตร์เป็นการศึกษาโครงสร้างภาษาจากรรณกรรม ความแตกต่างระหว่างความฉลาดกับการใช้ปัญญาในการเขียน และเหตุผลเชิงตรรกวิทยา เซอร์ลอคโฮมส์ ในเรื่องศิลปะศาสตร์เป็นความคิดถ่ายทอดที่ออกมาเป็นศิลปะ ความสัมพันธ์ ระหว่างปัญญากับความคิดสร้างสรรค์และความเป็นนามธรรมในความคิดและศิลปะ ประวัติบุคคลอัจฉริยะ ส่วนในด้านวิทยาศาสตร์เป็นการวิวัฒนาการทางปัญญา ทำให้เห็น โครงสร้างของสมอง (แผนภูมิ) การศึกษาการทำงานของสมอง และความจำ ปัญญาของสัตว์ เช่น การฝึกหนุทตลง อิทธิพลของกรรมพันธุ์ และการศึกษาการทำงานของสมองด้านขวา และด้านซ้าย ทางด้านคณิตศาสตร์เป็นการวัดระดับปัญญา มิติของสมอง และตรรกวิทยา เชิงคณิตศาสตร์ สุดท้ายเป็นทางด้านสังคมศาสตร์เป็นการต่อต้านความมีปัญญาในบาง วัฒนธรรม การศึกษาปัญหาของการเป็นเด็กอัจฉริยะ การศึกษาพฤติกรรมที่มีเหตุผลและไม่ มีเหตุผล และการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการใช้ปัญญา

ศาสตร์การสอนสมัยใหม่

นวัตกรรมการสอนสมัยใหม่ในการจัดการเรียนการสอน (มนต์นภัส มโนการณ, 2561) มีดังนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นทักษะภาษาอังกฤษเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นการบูรณาการการใช้ภาษาอังกฤษในการสอนแต่ละวิชา อาทิ การสอนนับเลข บวก ลบ คูณ หาร ตัวเลขเป็นภาษาอังกฤษ รวมไปถึงการสอดแทรกคำศัพท์ภาษาอังกฤษไปในคำสำคัญนอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนจะมีการถาม-ตอบโดยใช้ภาษาอังกฤษ 2) การจัดการเรียนรู้แบบ STEM เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่บูรณาการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการทำงาน 3) การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning (การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ) เป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนได้ลงมือทำด้วยตนเอง ครูมีบทบาทน้อยลงเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น มีทักษะการคิดขั้นสูง สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบนี้จะทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำทาส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างการทำงานของนักเรียน 4) Problem based learning คือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยปัญหาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและสัมพันธ์กับผู้เรียน ควรเป็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจหรือสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้ บางครั้งหากปัญหามีความซับซ้อนมากเกินไปก็มักใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Project based learning เข้ามาใช้ในการศึกษาร่วมด้วยโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกการคิดการแก้ปัญหาในแต่ละสถานการณ์ 5) Project based learning คือ การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้น เพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวนักเรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นหาความรู้ด้วยตนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟัง และการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ 6) Cognitive Coaching & Reflective Teaching การโค้ชเพื่อการเรียนรู้ Cognitive Coaching &

Reflective Teaching มีลักษณะดังนี้ (6.1) กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความต้องการแรงจูงใจ และกระบวนการคิดที่จะนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (6.2) สนับสนุนผู้เรียนให้มีการกำหนดเป้าหมายของตนเอง รวมทั้งการวางแผนและการประเมินผลสำเร็จ (6.3) สังเกตและประเมินพัฒนาทักษะทางด้านต่างๆ ของผู้เรียน (6.4) ประยุกต์เทคนิคต่างๆ มาใช้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละคน (6.5) ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความมุ่งมั่น (6.6) ดำรงรักษาสิ่งที่ดีของผู้เรียน และให้การสนับสนุนโดยไม่ตัดสิน วิชาภาษ วิจารณ์ผู้เรียน (6.7) ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง และนำสารสนเทศมาพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (6.8) ดำเนินการโค้ชบนพื้นฐานการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อของผู้รับการโค้ช

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แต่เดิมแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนเป็นการยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered) โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนเอง ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นเพียงการบรรยายหน้าชั้นเรียนเท่านั้น ต่อมานักการศึกษาเชื่อว่าแนวคิดดังกล่าวไม่ได้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง เพราะไม่ใช่วิธีการที่ตอบสนองต่อความต้องการหรือลักษณะของผู้เรียน การศึกษาควรให้ความสำคัญกับ “การเรียนรู้” มากกว่า “การสอน” โดยแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-centered, Student-centered หรือ Child-centered) จึงเป็นการปฏิรูปการศึกษาที่เปลี่ยนมายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหลักการว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้และพัฒนาความรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตนเอง รวมทั้งสนับสนุนให้มีการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสังคมและการประยุกต์ใช้ มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆโดยไม่เน้นไปที่การท่องจำเพียงเนื้อหา

กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (มนต์นภัส มโนการณ, 2561) ได้แก่

1. ACTIVE LEARNING เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำหรือปฏิบัติด้วยตนเองด้วยความกระตือรือร้น เช่น ได้คิด ค้นคว้าทดลองรายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ฯลฯ ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริงผู้สอนทำหน้าที่เตรียมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้า เสริมแรงให้คำปรึกษาและสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

2. CONSTRUCT เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิดจากการได้ศึกษาค้นคว้าทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รวมทั้งทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ ซึ่งนำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (LEARNING MAN) ที่พึงประสงค์

3. RESOURCE เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่หลากหลายทั้งบุคคลและเครื่องมือทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ (เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กร) ธรรมชาติและเทคโนโลยี ตามหลักการที่ว่า “การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและทุกสถานการณ์”

4. THINKING เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกวิธีคิดในหลายลักษณะ เช่น คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดถูก คิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น ทำให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น คิดอย่างรอบคอบมีเหตุผลมีวิจารณญาณในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์

5. Happiness เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นความสุขที่เกิดจาก (1) ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนชอบหรือสนใจอยากค้นคว้า อยากแสดงความสามารถและให้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ (2) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมร่วมด้วยช่วยกันทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีความสุขและสนุกกับการเรียน

6. Participation และ 7. Individualization เป็นกิจกรรมที่เน้นการให้ผู้ เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ความสำคัญเรียนมีส่วนร่วม ผู้เรียนในความเป็นเอกัตบุคคล วางแผนกำหนดงาน ผู้สอนต้องยอมรับในความสามารถ วางเป้าหมายร่วมกัน ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน มุ่งให้และมีโอกาสเลือกทำงาน ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพมีความหรือศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เชื่อมั่นผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ และมีวิธีตรงกับความถนัดความ การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

8. Good Habit เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียน เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงามอย่างมีความกระตือรือร้น และ ลักษณะนิสัยในการทำงานอย่างเป็นมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่ กระบวนการการทำงานร่วมกับผู้อื่นเรียนและสามารถประยุกต์ การยอมรับผู้อื่น และการเห็นคุณค่าของงานความรู้ นำไปใช้ประโยชน์ใน เป็นต้น

9. Self Evaluation เป็นกิจกรรมที่เน้นการประเมินตนเอง เดิมผู้สอนเป็นผู้ประเมินฝ่ายเดียว แต่การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้ชัดเจนขึ้น รู้จุดเด่นจุดด้อยและพร้อมที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

แนวทางที่สำคัญคือครูผู้สอนในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะไม่เป็นผู้ชี้แนะหรือผู้ออกคำสั่งแต่จะเปลี่ยนเป็นผู้กระตุ้น ผู้อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อจำเป็นติดตามตรวจสอบ รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียนรู้ เช่น แหล่งข้อมูล เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ที่เป็นสื่อการเรียนรู้ รูปแบบต่างๆ เว็บไซต์ อีเมล ฯลฯ

กระบวนการทัศน์ใหม่การสอนสมัยใหม่

การศึกษาในยุคสมัยใหม่ เป็นการศึกษาที่เน้นให้คนมีปัญญา เพราะปัญญาของคนในชาติมีความสำคัญยิ่งกว่าทรัพยากรอย่างอื่น เช่น แร่ธาตุต่างๆ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เคยมีความสำคัญมากในศตวรรษที่ผ่านมา การศึกษาในยุคนี้เน้นรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) เน้นการศึกษาผ่านปวงชน (education for all) เน้นการร่วมมือจากปวงชน (all for education) เป็นการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learn how to learn) เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนรู้แบบรวมพลัง (Co-operative and collaborative learning) การเรียนการสอนเน้นการสอนที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนา ให้นักยุคใหม่มีความรู้ด้านภาษาที่จะสามารถสื่อสารได้ในระดับสากล ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ัฐภคธรรมชาติ ัฐวิธีการคิด ัฐเรื่องการวิจัยและพัฒนาเป็นคนดีมีคุณธรรม มีค่านิยมต่อสังคม มีสุขภาพดีและแข็งแรง โลกยุคใหม่

เป็นยุคที่เน้นความเป็นมาตรฐาน การผลิตสิ่งต่างๆทั้งในวงการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมต้องมีความเป็นมาตรฐาน จึงจะเป็นที่ยอมรับในระดับสากล การจัดการศึกษาก็เช่นกันเป็นยุคที่ต้องคำนึงถึงมาตรฐาน ดังนั้นโรงเรียนต้องจัดการศึกษาอย่างมีมาตรฐานซึ่งนำไปสู่การประกันคุณภาพมาตรฐานหนึ่ง คือ ครูต้องสามารถจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนใช้ปัญญาในการสร้างความรู้และผลิตผลด้วยตนเองที่มีค่าต่อสังคม

สภาพสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน เป้าหมายของการศึกษา เน้นทักษะการคิดเพื่อสร้างความรู้ ค้นหาความรู้จากแหล่งต่างๆ มีความคิด อย่างมีวิจารณญาณในการเลือก การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา การเรียนรู้ ที่มีความหมาย คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร หรือมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ สามารถถ่ายโยงความรู้สู่ชีวิตจริงได้ กระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมาย คือ การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเพื่อ สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ผลดีมากยิ่งขึ้น ถ้าผู้สอนใช้ แนวคอนสตรัคติวิสต์ คือ การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ถ้าผู้สอน ใช้แนวคอน สตรัคติวิสต์ในการจัดการเรียนการสอนย่อม แสดงว่า ผู้สอนได้เห็นประโยชน์อันจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน เพราะการที่ผู้เรียนจะสามารถสร้าง ความรู้ได้นั้น ผู้เรียนต้องใช้ทักษะการคิดและกระบวนการคิดเป็นเครื่องมือ ในการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญ ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทิศนา ขัมมณีและคณะ (2545) ได้ศึกษาพบว่ามิติของการคิดมี 6 ด้าน ดังนี้ 1) มิติด้านข้อมูลหรือเนื้อหาที่ใช้ในการคิด 2) มิติด้านคุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด 3) มิติด้านทักษะการคิด 4) มิติด้านลักษณะการคิด 5) มิติด้านกระบวนการคิด 6) มิติด้านการควบคุม และประเมินการคิดของตนเองหรือเมตาคอกนิชันในการคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ผู้คิดต้องมีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน มีลักษณะการคิดซึ่งเป็นทักษะที่สูงขึ้นอีกรวมทั้งมีกระบวนการคิดซึ่งเป็นการคิดที่มีขั้นตอน ในการคิดต้องอาศัย หรือเนื้อหาที่ใช้ในการคิด ผู้คิดจะสามารถใช้กระบวนการคิดได้ดีนั้นต้องมีคุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด

กระบวนการของการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น จึงต้องมีการปรับกระบวนการของครูไทยจากกระบวนการที่ครูเป็นศูนย์กลาง (teacher-Centered) เป็นกระบวนการใหม่ของการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child-centered) เป็นการบูรณาการ (integration) จากการเปรียบเทียบกระบวนการใหม่ของการสอนกับกระบวนการเดิมของการสอน (พิมพันธ์ เตชะคุปต์และพะเยาว์ ยินดีสุข, 2559)

กระบวนการใหม่การสอนในยุคสมัยใหม่ ครูควรเปลี่ยนแปลงการใช้รูปแบบการสอนแบบเดิม เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่ จึงจะทำให้การเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

บทสรุป

พุทธศาสนามีหลักการสอนที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สำคัญ เป็นหลักการที่เป็นจริงสามารถพิสูจน์ได้เหมือนกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ อันได้แก่ 1) พุทธศาสนาสอนอย่างมีเหตุผล

2) พุทธศาสนาสอนให้ศึกษาจากของจริงที่มีอยู่จริง และ 3) พุทธศาสนาสอนให้เชื่อจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยหลักการที่สำคัญดังกล่าวนี้สามารถนำไปต่อยอดและประยุกต์ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธปัญญา อันประกอบด้วย 1) จินตามยปัญญา ปัญญาสำเร็จด้วยการคิด การหาเหตุผล การอ่านอย่างใคร่ครวญ ตรិตรองเหตุผลด้วยตนเอง เป็นกระบวนการของโยนิโสมนสิการ พิจารณาด้วยอุบายอันแยบคายตลอดจนวิเคราะห์ วิจาร์ณ สืบสวนสอบสวนหาต้นเหตุ แยกแยะให้เหตุปัจจัยต่างๆ 2) สุตมยปัญญา ปัญญาสำเร็จด้วยการฟัง การฟังนี้รวมความถึงความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนเทียบได้กับความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ทางอินทรีย์ และ 3) ภวานามยปัญญา ปัญญาสำเร็จด้วยการอบรม ให้เข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกิดความซาบซึ้ง ทราบดีโดยฉับไว สามารถลงมือปฏิบัติแล้วได้ผลอย่างแน่นอน จึงเป็นหลักการสำคัญที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ในยุคสมัยใหม่โดยปรับประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จันทน์ เจริญศรี. (2563). *บทวิเคราะห์ 7 New Normal ที่อาจได้เห็นในสังคมไทยในวันที่โควิด-19 หายไป*. (ออนไลน์). จาก <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/124543>
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน. (2555). *ญาณวิทยา (ทฤษฎีความรู้)*. นครปฐม: สาละพิมพ์.
- ทศนา แฉมมณีและคณะ (2545). *กระบวนการเรียนรู้ : ความหมาย แนวทางพัฒนาและปัญญา* ของใจ. กรุงเทพมหานคร : เอกสารเผยแพร่ในโครงการ วพร. ลำดับที่ 01.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2553). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์ สมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2525). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพมหานคร : คณะธรรมจริย และธรรมสถาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์และเพยาว์ ยินดีสุข. (2559). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ลีย์ หงษาคำ. (2561). *หลักการพระพุทธศาสนากับหลักการวิทยาศาสตร์ (ออนไลน์)*. จาก <https://sites.google.com/site/fon5481136057/hnwy-thi-1/1-2>.
- มนต์นภัส มโนการณ. (2561). *ศาสตร์การสอนแนวใหม่*. ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2552). *ปรัชญาวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.